

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

บทสรุป

รูปแบบอาคาร

จากการศึกษาพบว่าอาคารมีรูปแบบทั้งด้านสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมการก่อสร้างที่น่าสนใจ บางลักษณะพบได้ยากยิ่ง โดยอาคารทั้ง 4 หลังมีความแตกต่างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่เหมือนกัน เป็นความหลากหลายที่อยู่รวมในบริเวณเดียวกันทั้งมีความสมบูรณ์สูงสามารถพัฒนาเป็นแหล่งให้ความรู้ด้าน ประวัติศาสตร์ศิลปะ สถาปัตยกรรม และวิทยาการการก่อสร้างได้เป็นอย่างดี

สภาพอาคาร

อาคารมีการเสื่อมสภาพที่สำคัญคือ ปัญหาการพังทลายและเสื่อมสภาพของโครงหลังคา และผนังหน้าบัน ปัญหาการทรุดตัวที่ไม่เท่ากันของฐานรากเมื่อแรกสร้าง ปัญหาความชื้น และการดัดแปลงอาคาร

จากการสำรวจและรังวัดทำให้ทราบว่าอาคารทั้ง 4 หลังมีการเสื่อมสภาพในระดับที่ต่างกัน ในแต่ละหลังกล่าวคือ

1. วิหาร-คลัง จัดว่ามีความเสียหายรุนแรงโดยมีการพังทลายของโครงสร้างหลังคาทั้งหมด ผนังมีการฉีกขาดค่อนข้างรุนแรง
2. วิหารน้อย ตัวอาคารเองมีความเสียหายค่อนข้างน้อยและองค์ประกอบโดยรอบเช่นฐานทักษิณมีความเสียหายรุนแรงและกำแพงแก้วจัดว่ามีความเสียหายที่รุนแรงมากมีการพังทลายหายไปบางส่วน
3. วิหารมหาอุด มีความเสียหายเล็กน้อยคือความเสียหายจากความชื้นในผนังซึ่งเป็นปกติของอาคารลักษณะนี้ แต่อย่างไรก็ดีเป็นอาคารถูกเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปมากที่สุดในรอบ 4 หลังที่ทำการศึกษาลักษณะนี้
4. โบสถ์ ในปัจจุบันจัดว่าแทบไม่มีความเสียหายเลยเนื่องจากได้รับการบูรณะไปราว 14 ปีเศษ แต่อย่างไรก็ดีพบว่าเริ่มมีความเสียหายเรื้อรังตามปกติเกิดขึ้นบ้างแล้ว

วิธีการคืนสภาพ

หลักการในการคืนสภาพอาคารจะกระทำโดยให้ความสำคัญกับความดั้งเดิมของรูปแบบเป็นแนวความคิดหลัก ยกเว้นในกรณีที่มีความเสียหายมีความเสี่ยงต่อการความมั่นคงต่ออาคารอย่างรุนแรง อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อการใช้งานหรืออาคารข้างเคียง และไม่สามารถหาวิธีการอื่นที่เหมาะสมต่อความรีบด่วนได้ จึงจะทำการเปลี่ยนแปลงโดยเลือกใช้วิธีการที่มีผลกระทบและรับรู้จากภายนอกน้อยที่สุดเป็นอันดับแรก

ในการแก้ปัญหาความเสียหายอาคารทั้ง 4 หลังได้ทำการเสนอแนวทางในการซ่อมแซมไว้เป็นทางเลือกต่างๆ ปัญหาหลักสำคัญที่เสนอแนะไว้มีอยู่ 3 ประเด็นใหญ่ๆคือ

1. การแก้ปัญหาลังคา ได้เสนอวิธีการต่างๆ ในการซ่อมแซมโครงสร้างหลังคาวิหาร-คลัง ทั้งในส่วนของ การเสริมความมั่นคงให้กับหน้าบัน การทำแนวช่วยกระจายน้ำหนักหลังคาบนผนัง และรูปแบบโครงสร้างหลังคาสันนิษฐาน

2. การแก้ไขปัญหาคือความชื้น เสนอแนวทางการหยุดยั้งต้นเหตุของปัญหาในลักษณะต่างๆ เช่นการตัดความชื้นหรือเกลือที่ขึ้นมาจากใต้ดินด้วยวิธีการต่างๆทั้งที่เป็นการใช้สารเคมี วัสดุกันน้ำ หรือ ไฟฟ้า และให้คำแนะนำในการขจัดปัจจัยส่งเสริมความเสียหายโดยปรับปรุงสภาพแวดล้อมรอบอาคารทำระบบระบายน้ำใต้ดินและซ่อมแซมส่วนของอาคารที่มีความชำรุดรวมทั้งวิธีการทำความสะอาดหลังการแก้ปัญหาเสร็จสิ้นแล้วด้วย

3. การแก้ไขปัญหาคือการตัดแปลงต่อเติมอาคาร ได้นำเสนอข้อมูลสภาพอาคารในปัจจุบันและให้สมมติฐานรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและโครงสร้างอาคารดั้งเดิมเมื่อแรกสร้างเพื่อเป็น แนวทางในการคืนสภาพและซ่อมแซมที่ถูกต้องมากที่สุด

ข้อเสนอแนะเพื่อทำการค้นคว้าเพิ่มเติม

1. อาคารเก่าทั้ง 4 หลังในปัจจุบันยังมิได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติดังนั้น จึงไม่ได้รับการคุ้มครองและการสนับสนุนในด้านต่างๆจากทางภาครัฐ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเร่งรัดให้เกิดการดำเนินงานเพื่อขึ้นทะเบียน เนื่องจากอาคารบางหลังเช่น วิหารคลัง อยู่ในสภาพที่ล่อแหลมต่อการพังทลายอย่างมาก ทางวัดไม่สามารถจัดหาทุนทรัพย์ในการซ่อมแซมได้อย่างเพียงพอ การที่ให้อาคารทั้ง 4 อยู่ในความคุ้มครองของรัฐอาจเป็นหนทางที่จะช่วยรักษาสภาพอาคารต่อไปได้

2. จากการเก็บข้อมูล ปรากฏว่าทางวัดมีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ทำอุโบสถกรรมที่เพิ่มมากขึ้น แต่โบสถ์ในปัจจุบัน มีขนาดเล็กเกินไป จึงไม่สะดวกต่อการใช้งาน การดำเนินการซ่อมแซมจึงควรกระทำด้วยความประณีประนอมเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อทั้งทางวัดและผู้ดำเนินงาน รวมทั้งให้ความเคารพต่อการตัดสินใจของทางวัด และชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ด้วย

3. โดยทั่วไปพบว่าการซ่อมแซมอาคารที่พบ บางครั้งเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสมอันอาจเกิดจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์บนพื้นฐานของความหวังดี ดังนั้น ในขั้นแรกแม้ว่าจะไม่อาจดำเนินการคืนสภาพได้ในปัจจุบัน ก็ควรได้มีการให้ความรู้แก่ผู้ดูแลอาคารทางวัด โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีความรู้ ประสบการณ์ในการซ่อมแซมอาคารเก่าที่ถูกวิธี เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้อยู่ในพื้นที่มีส่วนร่วมในการซ่อมแซมและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน นอกจากนี้ทั้งก่อนและตลอดการดำเนินงานจริง ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนได้เข้าใจและรับรู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อเป็นแรงกระตุ้นจิตสำนึกในการรักษาอาคารที่มีคุณค่าเหล่านี้

4. ในการเลือกใช้วิธีการต่างๆ รวมทั้งในการปฏิบัติงาน ควรคำนึงถึงสถานที่คือวัดอันเป็นที่เคารพศรัทธาของผู้คน ไม่ควรกระทำการใดๆที่พิจารณาว่าเป็นการไม่เหมาะสมต่อสถานที่ ซึ่งในการนี้ผู้ควบคุมจะต้องเป็นคนคอยกำชับและดูแลมิให้เกิดความเข้าใจผิดกับชุมชนและทางวัดได้

5. เนื่องจากข้อจำกัดในการศึกษาทำให้งานวิจัยฉบับนี้ยังไม่อาจดำเนินการในขั้นรายละเอียดด้วยเครื่องมือที่ถูกต้องแม่นยำได้ การนำเสนอทั้งหมดจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของสมมติฐานที่เป็นไปได้ ดังนั้น ในการทำงานควรมีการตรวจสอบสภาพความเสียหาย รายละเอียดรูปแบบอาคาร และระบบโครงสร้างอาคารที่ถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆด้วย

6. ตลอดช่วงระยะเวลาในการดำเนินงาน ทั้งก่อน ขณะดำเนินงาน และหลังการดำเนินงาน ควรมีการทบทวนผลการดำเนินงาน รวมทั้งติดตามดูแลผลกระทบหรือผลพวงที่อาจเกิดขึ้นจากการซ่อมแซมทั้งต่อผู้ใช้และตัวอาคารเอง

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอาคารสมัยพระนารายณ์ในวัดทองป

เนื่องด้วยข้อจำกัดในการศึกษาในครั้งนี้ หากมีการดำเนินการเกี่ยวกับอาคารเก่าเหล่านี้ควรได้มีการให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆเฉพาะที่สำคัญดังนี้

1. ตรวจสอบระบบโครงสร้าง สภาพความเสียหายของหลังคา และการเสริมโครงไม้ในผนัง หน้าบันอาคารทุกหลังให้แน่ชัด
2. ตรวจสอบในระดับใต้ดิน ฐานราก อาคารทุกหลัง และส่วนของอาคารอื่นๆที่มีได้มีการดำเนินการในวิทยานิพนธ์เล่มนี้
3. ตรวจสอบหาวัสดุพื้นผิวผนังภายในที่ถูกต้องในอาคารทุกหลังเนื่องจากสันนิษฐานว่าเคยมีการประดับ จิตรกรรมหรือลวดลายดอกกลอยอยู่
4. ตรวจสอบหาตำแหน่งสังฆวาสนปัจจุบันที่ชัดเจนว่าเป็นตำแหน่งเดียวกับในสมัยพระนารายณ์หรือไม่
5. ศึกษาโบราณวัตถุที่มีอยู่เป็นจำนวนมากทั้งในวัดและที่อยู่ตามสถานที่ต่างๆ เพื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับการก่อสร้างวัดเพิ่มขึ้น

ข้อแนะนำสำหรับอาคารแต่ละหลัง

โบสถ์

1. ติดต่อช่างผู้ทำการซ่อมแซมโบสถ์ที่จังหวัดนครนายก เพื่อสอบถาม
 - ก. สภาพ รูปแบบ และระบบโครงสร้าง เดิมก่อนจะมีการอนุรักษ์ในปี 2532
 - ข. การเปลี่ยนแปลงวัสดุก่อสร้าง องค์ประกอบอาคาร และ ตำแหน่งใดบ้างที่มีการซ่อมแซม อย่างไร ด้วยวิธีการใด
2. ค้นหาหน้าที่ที่ชัดเจนของ ช่องระบายน้ำที่ฐานอาคารซึ่งในขั้นนี้สันนิษฐานว่าเป็นทางไหลออกของน้ำที่เกิดจากการสรงภายใน

วิหารมหาอุค

1. ค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของการเกิดรอยร้าวที่มุมอาคารภายในทั้ง 4
2. ตรวจสอบสภาพโครงหลังคาอย่างละเอียดเนื่องจากมีการรั่วซึมมาก
3. ตรวจสอบการซ่อมแซมปี 2491-2495 ว่ามีส่วนใดบ้างมีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะช่องแสงรูปวงกลม รวมทั้ง ลวดลายประดับหน้าบันด้วย

วิหารคลัง

1. ตรวจสอบถึงสาเหตุที่ทำให้ส่วนตะวันตกของอาคารมีความชื้นสูงผิดปกติ
2. ตรวจสอบสาเหตุที่แน่นอนของรอยฉีกที่มุมอาคารทั้ง 4
3. ตรวจสอบแนวก่ออิฐประชิดผนังด้านตะวันออกของวิหาร-คลัง อาจมีความเกี่ยวข้องกับตัววิหารคลัง
4. ศึกษาความหมายของช่องกุดจำนวนมากบนผนังภายในด้านตะวันออก และฐานก่อรูปตัวยู เนื่องจากอาจช่วยให้ทราบถึงหน้าที่ใช้สอยอาคาร

5. ตรวจสอบความยาวชื่อประธานที่ฝังในผนังเนื่องจากอาจกลายเป็นโพรงแล้วรวมทั้งสำรวจว่ามีการเสริมตุ๊กตาขนาดพิเศษในหน้าบันด้วยหรือไม่

วิหารน้อย

1. ตรวจสอบสภาพเหนือฝ้าเพดาน เพื่อทราบ ระบบโครงสร้างและปัญหาที่อาจมีอยู่
2. คำนวณหาหน้าที่ใช้สอยที่แท้จริงของอาคาร เนื่องจากอาคารดูจะมีการให้ความสำคัญมาก มีกำแพงล้อมและตั้งบนฐานสูง
3. ตรวจสอบที่มา ที่ไป ของการก่อบันไดข้างด้านใต้ของวิหารและการก่ออุคที่ว่างบริเวณดังกล่าว

สิ่งปลูกสร้างอื่นๆที่สร้างร่วมสมัย เช่น

หอระฆัง 5 ยอด

มีคุณค่าทางศิลปกรรม แต่กำลังเสื่อมสภาพอย่างรุนแรงจาก รากพืช และ การทะลักของวัดคลุมอวดภายในทำให้ฝ้าผ่นเข้าหลังกำแพงและกำแพงปริแตก ตัวหอรระฆังใช้ไปทางตะวันตกเฉียงเหนือ

เจดีย์รายต่างๆ

ได้รับความเสียหายจากความชื้นรุนแรง องค์กรประกอบหลุดหาย

ที่พระสงฆ์นั่ง

มีความหมายอาจช่วยในการสันนิษฐานตำแหน่งการวางผังวัดตอนปูได้

บ่อน้ำโบราณ

ฐานบันไดก่อได้ศาลาอเนกประสงค์

ตรวจสอบดูว่าคืออะไรเนื่องจากอาจเกี่ยวข้องกับวิหาร-คลัง

กำแพงแก้ว

ตรวจสอบรูปแบบหัวเสาที่แน่นอน เนื่องจากลักษณะในปัจจุบันมีความแปลกอยู่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย